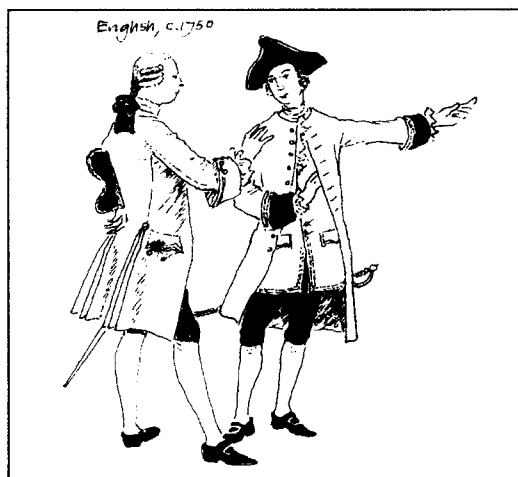

KØBMAND OG VINHANDLER

PETER ANDREASEN KAARSBERG
1719 - 1774

KØBMAND OG VINHANDLER

Peter Andreasen Kaarsberg
1719 - 1774

INDHOLD

	Side
Indledning	3
Aarhus og Kongeriget	4
Klædedragt	7
Ægteskab og borgerskab	9
Profession	10
Handelshuset	11
Røde Mølle	14
Familie og efterslægt	16
 Bilag 1	
" 2 a-b	
" 3 a-b	
" 4	

INDLEDNING

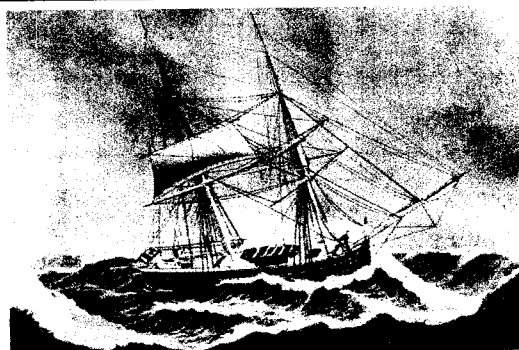
Peter var søn af vinhandler og theskænker Anders (Andreas) Hansen Kaarsberg i København, hvis levnedsskildring findes i kapitlet THEMAND OG VINHANDLER. Peters mor var Elisabeth Lucasdatter von der Weyde af gammel officersslægt.

I Anders' ægteskab var der 4 sønner og 3 døtre, hvoraf en søn døde 1719 og en søn fødtes 1730. Den ældste søn Lucas blev vintapper og boede i København med hustruen, som døde barnløs allerede i 1737. 6 år senere berettedes Lucas at være død i yderste armod. Datteren Zidtzell blev gift med en Christen Hansen og boede i København. Forældrene levede fortsat beskedent i Københavns midte på forskellige adresser, indtil Anders døde i 1756. Da Elisabeth døde i 1758, ordnede Christen begravelsen, og Peter meldtes bosat i Århus.

Peter blev født i København 6' juli 1719, året efter at faderen havde indrettet sin vinhandel på hjørnet af Købmagergade og Løvstræde. Peter blev døbt i Nikolai kirke 17' juli, og dåbsvidnerne var Bohac Gerhart Arff, vinhdl. i Lille Kongensgade, Hans Berg, Vinhdl. i Lille Færgestræde, Hans Kellinghausen, ungkarl i Store Færgestræde, Johanne, rådmand Elovius Mangors enke, og hendes datter Birgitte Mangor i Klædeboderne.

Efter Københavns brand i 1728¹, da Peter var 9 år og familien blev uden tag over hovedet og mistede alt, fandt de husly i et lille hus på Langebrogade på Christianshavn, hvor 5 familier med ialt 130 personer var registreret under 3 husnumre på et areal af ca. 25x25 m. Familien havde da 7 børn, hvoraf de 2 må have været plejebørn. Det lykkedes faderen at retablere sin forretning et par år senere i Peder Hvidtfeldt Stræde.

Hvordan Peter er kommet til Aarhus beror på gætterier, da der intet er konstateret om hans unge år. Det kan formodes, at Peter er kommet i lære hos en af faderens bekendte. Om han har lært faderens profession som vintapper eller tidligt har valgt en levevej som købmand, vides ikke. Han har sikkert stået "i Condition" hos en købmand nogle år, måske i Jylland, hos en af faderens forretningsforbindelser. Hvad der kan konstateres er, at han blev gift i Århus i 1744 og 4 måneder senere fik borgerskab som købmand i Århus.

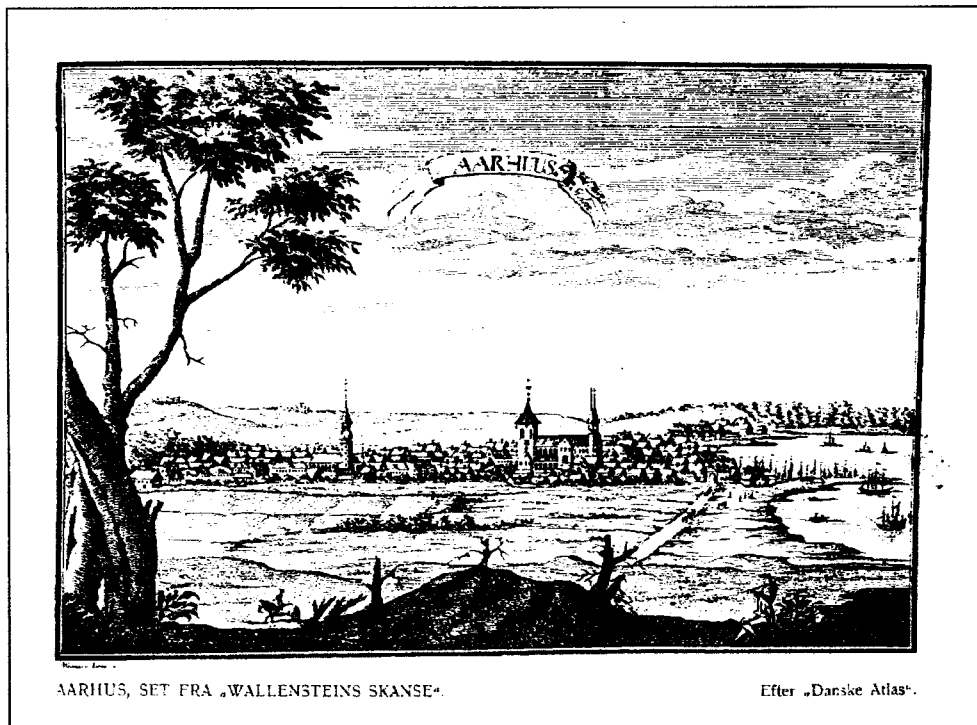
Briggen "Vennernes" af Aarhus på Vej fra Trondheim til Messina 1829.
Efter Akvarel i Den gamle By.

Ikke alle de gamle sejlskibe fik så lang levetid som den tremastede lukkert-galliot "Frederica", bygget 1756, der endnu 1779 sejlede på Vestindien for siden at blive afhændet til øernes tidligere guvernør Roepstorff, som lod det portrætteret sammen med andre af sine skibe. Nu hører billederne på Kronborg. "Frederica" var bygget på det tidligere Vestindisk-Guineaske Kompagnis værft - se foran side 396 - hvor der også vides blev bygget variable slaveskibe.

¹ Københavns Huse og Indvaanere efter branden 1728 (Kbh. 1906)

AARHUS og KONGERIGET

Prospekt fra 1760

Aarhus var tidligt en havne- og handelsby samt sæde for de kirkelige og civile administrationer og havde fra naturens hånd et stort opland.

Byen var en af landets største efter København, men blev i perioder overgået af f. eks. Aalborg og Randers. Dens handel og skibsfart blev dog under enevælden bremset i sin udvikling af den alt dominerende hovedstad.

Havnen var primitiv, men der dreves herfra både vidtrækkende skibsfart og regelmæssig færgefart til hovedstaden og andre byer.

Om købstæderne i almindelighed siges i en indberetning fra 1730:² "Kun få er købmænd, alle de andre er høkere eller tiggere og lever et elendigt levned, det husene noksom vidner om, idet de er næsten

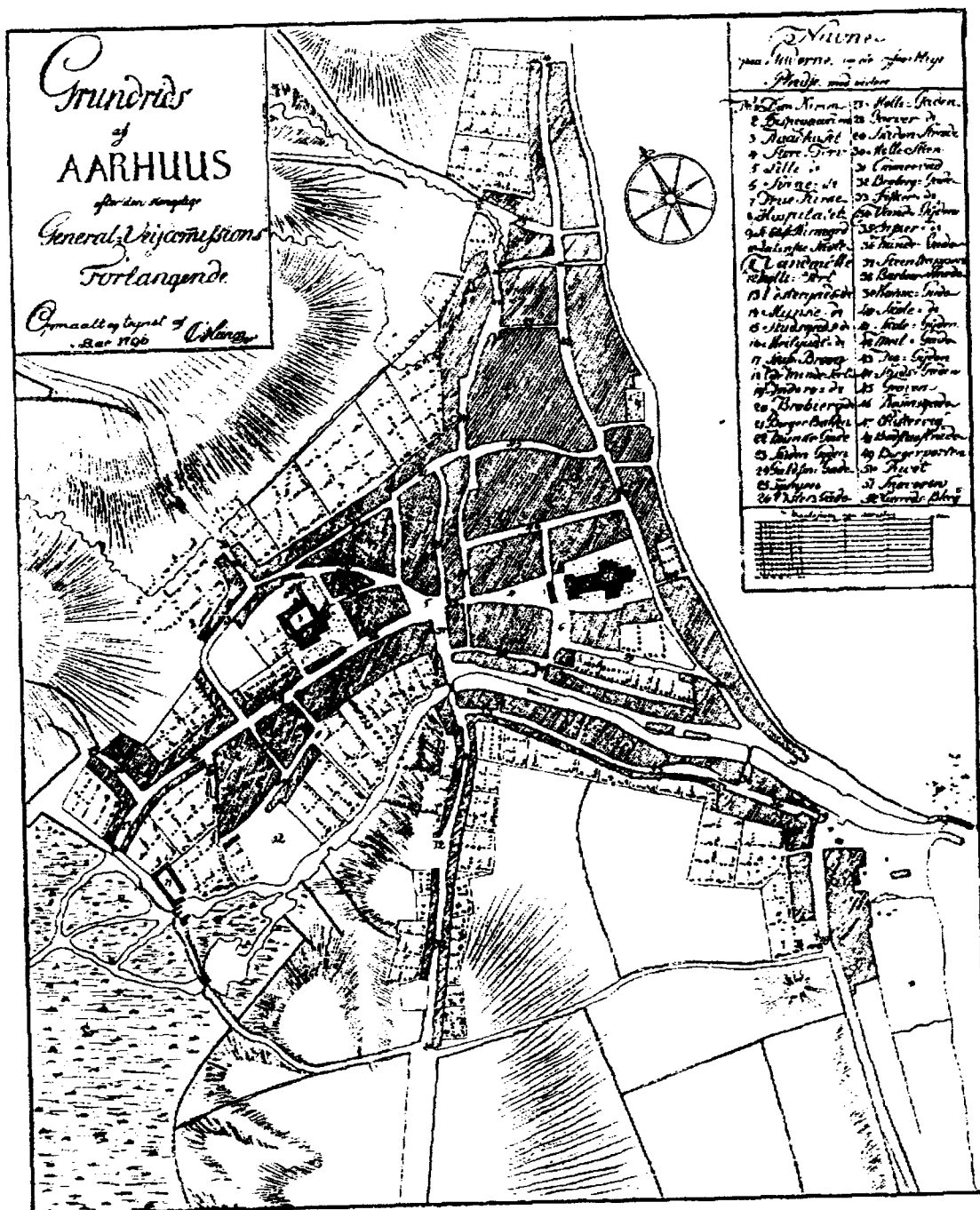
faldefærdige". Og om Århus siges 1728, at håndværkerne er så fattige, at de altid kives. Hele landet var mærket af et hundredårs krige, hvis følger det tog lang tid at forvinde.

En af de mange bøger³ om Aarhus refererer fra 4' bind af Pontoppidans "Danske Atlas" om byen:

"(Teksten) bekræfter vort Indtryk af ringe Velstand og megen Forarmelse. Ved Folketællingen i 1769 fandtes i Aarhus kun 3579 Sjæle. Det var en lille By, som den laa der inddelt i tre Roder med sine tre Torve, hvoraf kun det ene fortjente Navn af Torv, og med faa virkelige Gader, men med en Mængde Smøger og Gyder. Med Rub og Stub rummede den ialt 850 Beboelseshuse, de Allerfleste af Bindingsværk, kun 4 à 6 grundmurede Bygninger. Danske Atlas siger om Husene, at den almindelige Mængde var tarveligt indrettede og til Købmandsbrug,

² Svend Cedergreen Bech: Danmarks Historie 9 (Politikens forlag 1965)

³ Aarhus. Byens Historie og Udvikling gennem 1000 Aar (Udg. 1905)

KORT OVER BYEN AF C. HEINEN FRA 1796.

Originalen i Museet.

men de allerfleste smaa Vaaninger eller Boder paa to, tre eller fire Fag, kun et Stokværk høje. Kun nogle enkelte Gaarde, hvoriblandt Greve Danneskjolds og Stiftamtmand Schovboes Enkes var anseeligere. Brolægningen var elendig, Gadernes belysning ussel."

Byen havde to kirker: Domkirken og Frue kirke med tilbygget hospital; alene ved deres dimensioner må de have været absolut dominerende i miljøet. Blandt kirkernes udsmykning findes mange gravmæler - epitafier og gravsten - for de mest betydende borgere og præster, som blev begravet i selve kirkerne, indtil det blev forbudt omkr. 1800.

Om rigets almindelige tilstand i Peters levetid kan det bemærkes, at det blev en tid med gennemgribende reformer. Landmilitsen blev ophævet 1730, men snart efter blev den genindført og bønderne stavnsbundne - efterhånden fra bondedrengens 9' år til det 40' - for at sikre mandskab til hæren. Desuden gjaldt det om at besætte de mange fæstegårde, som var blevet forladt under den almindelige affolkning af landområderne.

Men så bedredes verdensøkonomien, og oplysningstiden indtrådte med nye tanker om samfundets indretning. I Danmark gik omvæltningerne fredeligt, takket være en

række fremskuende personers indflydelse på landets styrelse. De mest iøjnefaldende resultater var afskaffelsen af stavnsbåndet i 1788 og den påfølgende udskiftning af landbrugsjorden, som muliggjorde bedre udnyttelse af materielle og menneskelige ressourcer og mere menneskelige forhold for landbefolkningen. Og ved merkantilismen understøttedes opbygningen af en indenlandsk industri til støtte for nationaløkonomien.

EPITAFIUM OVER PROVST CHRISTEN NIELSEN FRIIS.

At 1700-tallets danske købstadshuse fortrinsvis var af og stadig blev opført i bindingsværk, fremgår også af dette instruktive prospekt af Ringsted under genopførelse efter en større ildebrand, da kong Frederik 5. i 1749 med et stort følge passerede byen på sin »norske rejse«. Prospektet er udført af premierløjtnant Grønvold og skulle have ledsaget en beskrivelse af rejsen.

KLÆDEDRAFT

Erna Lorenzen⁴ har givet følgende beskrivelse af Peter og hans klæder som de er beskrevet i hans skifte⁵. Hun har undersøgt skifterne for en række folk på Århus-egnen og opstiller sammenligninger mellem de forskellige klassers klædningsstykker, idet hun samtidig fortolker de betegnelser, der er anvendt i skifterne.

Peter A. Kaarsberg er en af de omtalte personer, og her anføres i citater, hvad der nævnes om ham:

"Alene på købmand og vinhandler Peder Kaarsbergs gangklæder kan man se, at han hørte til byens spidser. Hans tøj var nyt og han havde ingen kjol'er i de gammeldags farver, og blå tøj havde han kun i sin kontorkjol. Han har været en af dem, der lod de farver klinge igennem, som landadelen også brugte, og hvis omgang han utvivlsomt dyrkede. Hans fornemste antræk var en rød klædeskjol med blå taftfoer og do. silkevest. Han havde også en "fiolet" klædeskjol og vest og et grønt sæt med flos, en rød kjol havde sort manskiettes-vest, mens der til en grøn stoffeskjol hørte silkevest."

"Købmand Kaarsberg var den rigeste af mændene i denne periode (forfatterens bedømmelse) og eligeret borger. Hans hatte var med guldtrusser og i futteral, den nye er vurderet til 4 Rdl. og den gamle til 2 Rdl." (den almindelige værdi var under 1 Mark). "Trusser svarer i fagsproget til galoner eller bånd vævet af metaltråde. At såvel Kaarsbergs som købmand Jørgensens hat med sølvkrampe og "cordon" har været trekantede må man gå ud fra."

Om den trekantede hat skrives, at "den lidt fladpuldede hat med den ret store skygge, som var presset op i tre skarpe folder, langt bedre passede til de store allongeparykker i første del af århundredet. Da parykkerne blev mindre, fulgte hattene naturligt efter,

men stadig med den opsmækkede skygge i tre knæk, så de virkede trekantede."

"Nu omtales nathat kun hos podemesteren og bedemanden. Derimod havde købmand Kaarsberg 16 natkapper. Det har været linnede huer ligesom nathattene og anvendt til natbrug, da de står opført sammen med hans natskjorter. Mange af de øvrige huer kan derimod godt være brugt såvel om dagen som om natten."

"De store parykkers tid var forbi, flere klarede sig med et par vandrette sidebukler over ørerne samt pisk i nakken, samlet med sløjfe eller hårpung."

"I anden halvdel af 1700'årene var halskraven stadig et kravebryst, der dækkede foran, hvis trøjen, vesten eller måske brystdugen var uknappet foroven inden for kjol'en. Forsiden kunne være rynket til en kant ved halsen, og den kunne have det, som blev kendt under navnet kalvekrøs. Dette vil sige to lodrette bølgede flæser, enten siddende i skjortens slids eller i kravebrystet, som jo skulle dække en mere ordinær skjorte eller bruges alene."

"I skifterne hedder det snart ærmer, snart halværmer, men det betegner blot løse ærmer, der i begyndelsen af denne periode endnu havde temmelig store flæser ved håndledet, de ændrede sig senere til mindre strimler - manchetter - der sås som en smal bølget kant neden for kjol'ærmerne."

"Købmand Kaarsberg havde seks kraver med seks par udtungede manchetter, endvidere tolv kraver med tolv par ærmer uden manchetter. Til den høje vurdering har stofferne været fine, og der har været kælet betydeligt for syningen."

Det bemærkes også af skiftet, at Kaarsberg havde to sølvkårder og tre hirschfængere. Han har virkelig forstået at begå sig, når han færdedes i sit elegante antræk. Om hans karakter iøvrigt kan der kun gisnes, men han må have haft flair for forretninger.

⁴ Erna Lorenzen: Folks tøj i og omkring Århus 1675-1850 (Århus 1975)

⁵ Skifte Brev af 16' Juli 1774

Om mændenes parykker (se billede side 9) blev der skrevet et satirisk vers:

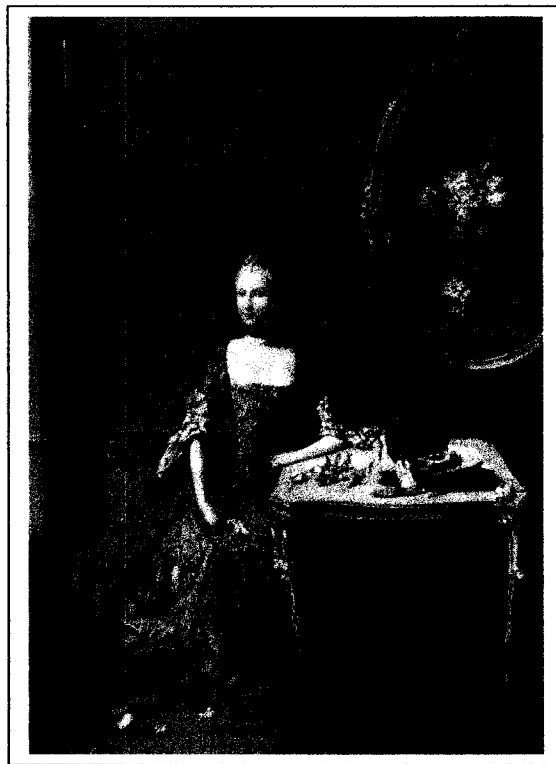
*De snart parykker har, som ere ganske korte,
snart lange, lyse snart, snart er de spraglet, sorte;
snart en med knuder i, snart en med tvende ben,
snart skal den pudres, snart bør være ganske ren.
Snart de en krans, som et forlorent hår skal bære,
Snart skal der tvende horn i fronten satte være,
snart hår med flæsk og fedt i panden stryges skal,
at det af vinden ej skal få et nedgangs fald.
Snart de i nakkerne har meget store punge,
som ej af penge, men af bomuld, hår, er tunge,
for ej at trykke ned det skjønt opsatte hår,
de og i hårdest kuld' med hat i hånden går.*

En enkelt personlig oplysning om Peter er fundet i gravskriften for hans datter Jakobine (se side 16), hvori indledes med:

*Ved omhyggelig Opdragelse af gudfrygtige
Forældre spirede og blomstrede hos Hende
de uvisnelige Dyder der bestemme
Chrestnens Værd og Qvindens Hæder.*

*Den 6-årige Ole Nielsen Bech
(Se side 17)*

*En frue af det bedre københavnske
borgerskab*

ÆGTESKAB OG BORGERSKAB

Den første dokumenterede milepæl for Peter var, da han 16. november 1744 fik borgerskab i Aarhus som købmand. Som borger var han indrullet i Borger-væbningen, og i 1756 blev han kaptajn ved Østre Kompagni.

Borgerskabet fik han efter sit ægteskab d. 26. februar 1744 i Aarhus domkirke med Maren Jensdatter Wissing, som i 1742 var blevet enke efter købmand Jakob Lauritsen Gieding. Ved ægteskabet blev Peter ejer af Giedings gård ved Mindet med købmandsforretning. Hvordan dette er gået til kan rekonstrueres ved et nærmere studium af Peters skifte, som er hovedkilden til denne beretning.⁶ Det udredes i afsnittet "Familie og Efterslægt"

I handelsbyen Aarhus havde der udviklet sig en slags "købmands-aristokrati", hvor en kreds af ofte indbyrdes beslægtede borgere besatte mange betydende poster i byens ledelse.

Byen styredes af borgmestre og rådmænd (Magistraten), men i 1740 oprettedes i Aarhus institutionen "eligerede (dvs. udvalgte) borgere", som skulde støtte og kontrollere magistratens styrelse af byen. De blev taget med på råd og havde beslutningsret i visse sagsområder.

Af en omfattende undersøgelse⁷ af Aarhus' eligerede borgeres forhold og indbyrdes slægtskaber uddrages herefter nogle afsnit, som berører Peter Kaarsberg og hans familie.

"Med Jens Andersen Schmidt kommer vi ind i den blandt de eligerede mest forgrenede slægtsgruppe, hvortil han knyttedes ved sit 3. ægteskab med Margrethe Kaarsberg (Peters datter).

Hans enke Margrethe Kaarsberg giftede sig med Rasmus Nielsen Malling, som senere blev eligeret."

"I 1794 fik Århus for første gang en eligeret borger, der var anden generation med den bestilling. Også erhvervet, købmandsskab og vinhandel, havde Andreas Kaarsberg ganske som sin fader Peder Kaarsberg."

"De fleste borgere, der udvalgte til eligerede, havde rundet de 45, før den værdighed opnåedes, og havde i almindelighed haft borgerskab 15-20 år. Rasmus Nielsen Malling blev borger som 27-årig, og allerede 10 år senere kom han med i arbejdet med byens sager." Om slægtskabet mellem de eligerede borgere har teksten en lang række fremhævelser, hvoriblandt kan nævnes følgende:

"Tre fader-søn, nemlig Peter og Andreas Kaarsberg, Frederik og Hans Raae, samt Jens Andersen Schmidt og Søren Jensen Schmidt. Gennem ægteskab med samme kvinde knyttedes Jens Andersen Schmidt og Rasmus Malling til familien Kaarsberg." I Bilag 1 gengives fra samme artikel et uddrag af en grafisk oversigt over de eligerede borgere.

*Storkøbmand og skibsbygger
Andreas Bjørn med kalvekrøs*

⁶ Skiftebrev efter Kjøbmand Salig Peder Kaarsberg Anno 1774

⁷ Anna Thestrup: Eligerede borgere i Århus 1740-1837 (Århus 1964)

PROFESSION

Et kort resumé over Peter Kaarsbergs løbebane findes i den i fodnote 7 nævnte artikel og kopieres delvis her:

"Peter Andreasen Kaarsberg
Eligeret 1759-73. Borgerskab som
købmand 1744, drev vinhandel.
Indkvarteringen 1751, tavlen i Domkirken
1752, postmester 1752, kaptajn ved det østre
kompagni 1756, brandassistent 1761, fordelt
ekstraskatten 1768, medlem af Kronprindsens
Klub."

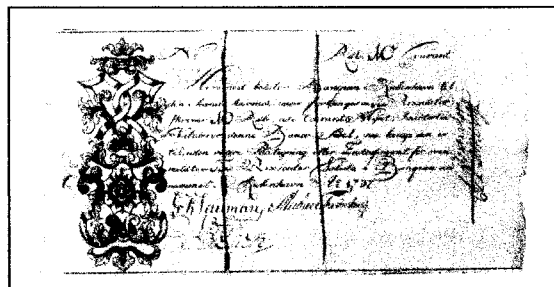
"Peder Kaarsberg kom ind i kredsen af
eligerede i 1759. Allerede i 1755 havde de
eligerede foreslået ham til en ledig post, men
magistraten valgte en af de øvrige nævnte i
stedet for. *Han er en af de få Københavnerne,
der kom til Århus.*"

Fra samme kilde kopieres de følgende to:

"Andreas Kaarsberg
Eligeret 1794-1803. Borgerskab som

købmand 1776, var vinhandler. Fordelt
ekstraskatten 1781, "gået med magistraten"
1784, indkvarteringen 1786, takserborger
1792, var opsynsmand og kasserer ved
færgvæsenet 1815, medinteressent i
tobaksfabrik og -plantage."

"Rasmus Nielsen Malling
Eligeret 1804-15. Borgerskab som købmand
1794. Medlem af skolekommissionen 1814."

Pengeseddel fra 1739

Billedet herover har interesse, fordi det viser en skibsbygmester fra 1700-tallet i sit milieu, omgivet af adskillige slags værktøj, der hørte til håndteringen. Den portrætterede person er den ikke alt for due-lige kaptajn Thurah, afløser af den dygtige Benstrup, som ikke for-stod at indordne sig under forholdene.

HANDELSHUSET

Den bedste kilde til forståelse af Peters aktiviteter er hans skifte⁸, som indeholder en beskrivelse af hans købmandsgård og dens indbo.

Gården var beliggende ved Mindet (udløbet af Århus Å) imellem Sr Mads Henrichsen Kruuses Gaard paa den Østre og Skipper Jens Stillings paa dend Vestre Siide⁹. Den fik senere nr. 8 i Mindegade. Da det ikke har været muligt at opspore et samtidigt billede af gården, vises her et billede af nabogården nr. 10, som tilhørte Lars Kielderup.

Mindegade nr. 10

Ved skifteforretningen 25/8 1774 blev gården således beskrevet:

"Gaarden bestaaende af 47 Fags 2 Etager med Biebygning og Halv Tage.

Først Gade Huuset Bestaaende af 10 Fagh med Port Rum og Kielder under, 2de Loft Høy, Siide Huuset næst til Lars Kielderup 21 Fagh, Baghuset 16 Fagh 2 Loft Høy, Fabrique i Baggorden 9 Fagh 1 Loft Høy, Et halv Tag i Baggaarden til Kalkhuus, og et andet Fiel-halvtage i baggaarden, med Vedhammer i Forgaarden, tilsammen Summa 1344 rd; Nok derude Haugen og een Fisker Dam Beliggende ved Gaarden."

⁸ Skifte Brev af 16' Juli 1774

⁹ Samfrænder skifte efter Maren Jensdaatter Wissing 1' December 1760

Indbo og varelager opregnes og vurderes over 14 stk 2-spaltede A4-sider, hvoraf de første 8 omfatter møbler, senge- og gangtøj og husgeråd til en stor husholdning. Heriblandt Peters luksusbetonede klæder og sidevåben, som er omtalt på side 7. Dernæst kommer værktøj, redskaber, tønder, vægte osv. Der er også en 2 etages jern kakkelovn med kobber dør, tude og 8 messing knapper i dagligstuen og en 3 etages kakkelovn i kammeret næstved havestuen.

Det herefter registrerede viser, at det i høj grad har drejet sig om en "blandet landhandel", hvor det med nutidige øjne må undre, hvor usystematisk det hele er foregået. For at demonstrere dette, citeres her de enkelte rum i gården med nogle udvalgte objekter i de rum, hvori de opbevarede. Til fremhævelse af den del af foretagendet, der drejede sig om handel med vin og andre stærke drikke, er posterne for disse angivet med *Kursiv*.

Det har krævet et stort hold af tjenestefolk at holde styr på sagerne. At det har været tilfældet ses - i mangel af folketællings- eller mandtalslister - af, hvor mange senge og alkover med tilhørende mængder af dyner og sengelinned gården husede. En løselig optælling viser 7 senge og 5 alkover, flere af dem dobbeltsenge.

I kammeret næstved sønnernes kammer: Kaffe, brun sukker, allehaande, ingefær, peber, Congo the, vinglas.

I det mørke kammer: Fjer, sækkelærred, skrivepapir, tallerkener, engelske tin tallerkener.

På byg loftet: Byg, vineddike, brygmalt.

I kramboden: kommen, anis, skrivepapir, salt.

I Bryggerset og Pot Huset en brændevinskedel på 2¹/₄ tønne rom med en mængde tilbehør, *Madera vin* à 2 mk flasken, risengryn, jernplader og stænger,

slibesten, bønder piber, *Sæk (Sec)* á 2 mk flasken, søm, rosiner, svedsker, stenfliser, *fransk brændevin* à 20 Rd potten, *gammel vin* à 40 Rd pr. oxehoved¹⁰, *mjød* à 6 skilling potten.

I pakhuset spegesild, saltet torsk, *dansk brændevin* à 7 sk potten, eddike à 2 sk potten, stort salt à 2 rd 1 mk pr. tønde, Lyneborg salt à 12 mk pr. tønde.

På rug loftet 15 tønder rug à 10 mk, kommen, anis.

På hjørneloftet: Havre til hestene.

Endelig i gårdene tømmer, mursten, *vinfade*, kalk, hestevogne, en gammel ridesadel og tagsten.

I Fabrik Huset oplag af Rødt og Okkergult, tjære, en kariol og en ny grønmalet postvogn.

I Stalden et (ulæseligt) antal sorte hopper, 2 køer, en kvie, 2 svin.

I vinkælderen: 9 *ankre ung vin* à 4 Rd, *Muskat vin* à 6 Rd. pr ahme¹¹, kandis sirup.

I ølkælderen: *hele og halve tønder øl*, gærtrug, kander og staabe.

Sluttelig i "Den salig Kvinds Comptoir" et lidet fyrretræs chatol med lidt smykker, sølv sko og spænder, knapper i dusinvis, brevpapir og en lille hirschfænger etc.

Bøger: 28 stk, nemlig: Den danske Bibel, Holbergs Kirkehistorie, Pontoppidans Atlas i 2 bind, Biskop Herslefs predikener, Den Danske Lov, en lang række gudelige bøger og skrifter, Børsens Psalme Bog, Told Ruller, Danske Kiøbstæders Herlige Midler og et lidet speil.

Andre aktiver og passiver

Inden man gik over til at gennemgå regnskabsbøgerne bekendtgjordes af arvingerne, at i boet burde indlemmes en halvpart i en Okker Fabrik ved Schaarup by i Fruering sogn, som der senere vil blive redegjort for (Se side 14).

De påfølgende sider er udskrifter af bøgerne med angivelse af kreditorers og debitorers navne og beløb, men desværre intet om varerne. Der citeres også regninger fra skipper Frausing, som havde fragtet varer til Norge "udi jagten Fornøyeligheden kaldet, og af mig næst Gud førende", fra skipper Broder Hjortshøy for gods i briggen, samt fra skipper Corfitz Boye for *fragt af brændevin*, ærter og malt til Norge.

Skiftets behandling strakte sig over en treårig periode; her skal blot nævnes enkelte sager af særlig interesse.

Enkens bohavede. Ved samlingen d. 14' december 1774 anmodede enken sine medarvinger om, "at hende af det fornødneste Boehave maatte overlades noget Lidet til Etablissement hvor hun herefter skulde have Boepæl, til hvilken ende hun indleverede een under 27de Novb^r 1774 forfattet Designation:" Listen dækker et beskedent møblement, sengetøj og husgeråd til ialt 249 Rd. Hun frafaldt alt, hvad hun ellers kunne blive tillagtaf sin halve bodel, og lod alt løsøre og købmandsvarer blive auktioneret til gavn for den fælles bo. Hun nævnte specielt, at hun overlod sin mands "Lind og Gangklæder" uden vederlag til fri disposition, blot måtte de ikke stilles til offentlig auktion. Arvingerne fandt det billigt at tilstå enken det opregnede bohavede, og svigersønnerne ønskede ingen af Peters klæder, men foreslog at give dem til de to umyndige sønner Hans og Jacob. Ældste søn Andreas ønskede kun at modtage sin faders Sørgekappe, som ikke kunne være de mindre til nytte.

Gården. Endelig konstateredes det, at det ikke havde været muligt ved 3 auktioner at sælge gården, hvorfor der ville blive afholdt en fjerde auktion d. 22' december. Begravelsen. Ved næste skiftesamling d. 17' november 1775 fremlagde enken en opgørelse over hendes mands begravelsesomkostninger på ialt 155

¹⁰ ca. 240 potter = 6 ankre (1 pot = ca. 1 liter)

¹¹ ca. 160 potter = 4 ankre

Handwritten signature and date: 1775

Rigsdaler¹² samt en regning for husholdnings-udgifter i forbindelse med de afholdte auktioner.

Enkens død. I den følgende tid skete så det, at Peters enke Kirsten Thomasdatter afgik ved døden og blev begravet d. 26' januar 1776, kun 40 år gl., med ringning men uden prædiken. Hun havde med Peter fået en søn Peder, som da var 8 år gl. og som døde 2 år efter.

Ændring i skiftet. Der blev dog ikke holdt nogen ny skiftesamling før d. 20' november 1776. Her blev nævnt, at som arvinger til den halve bo efter Peter Kaarsberg nu indtrådte "Enkens moder Mad^e Sl. Thomas Hansens samt Enkens Fuld Broder Sr. Lauritz Gieding".

Røde Mølle. Efter 7 siders regnskaber afholdtes igen d. 21' november 1776 en skifteforretning angående fabrikken "Røde Mølle" i Fruering sogn. Først afgjordes mellemværendet med partneren Jens Jensen Nebel, derpå tilbød Andreas Kaarsberg at overtage boets andel i fabrikken for 40 Rd "som var lidet meere end hands Sal. Fader Selv derfor havde givet", og medarvingerne accepterede det.

Kontrovers. 21' februar 1777 afgjordes flere regnskaber, og derpå kom Andreas med en bombe. Han fremlagde en "Forestilling", hvori han i svulstige vendinger citerede af loven: "Er Huusbond eller Hustrue nogen arv tilfalden, efter at de vare komne i ægteskab, og føren enten af Dem ved Døden afgaaer, og er i Boen Indkommen, da skal den indføres, naar den heele Boe skal Skiftes og Boens Gield skal betales". Pointen var, at han "ikke vidste", om Kirsten havde modtaget arv efter sin far Thomas Hansen, som døde 31/12 1773, og efter sin broder, "som bortseiglede in Martii Anno 1764 og blev borte". Han må dog have vidst, at det ikke var sket,

for han fortsatte med at forlange, at forholdet blev bragt i orden, og sluttede:

"Jeg henlever for det øvrige med den fuldkomneste Høyagtelse, Velædle og Velviise Herrer Skifte Forvalteres Tiensterbødigste tiener." Laurs Gieding begærede så 4 ugers udsættelse.

19' marts mødte så efter indkaldelse Andreas Kaarsberg og hans svoger Jens Andersen Schmidt, Lauritz Thomasen Gieding og på Thomas Hansens enke Maren Giedings vegne Procurator Juul af Århus, som fremlagde (det af ham forfattede) indlæg på 2 omstændelige sider. Heri måtte hun med lange forklaringer tilstå, at der aldrig var blevet afholdt skifte efter hendes mands og søns død, at der havde været store søskader, og at hun mente arven måtte opgøres efter boets status *på dødstidspunktet*. Men hun skønnede boets værdi på den tid til 1200 Rd, som hun ville forhøje til 1400 "for at konservere venskab med min goede sal: Sviger Sønds Arvinger." Hun sluttede med, at hvis arvingerne ikke kan acceptere tilbudet, vil hun "henskyde mig til det Competente Forum" og befuldmægtigede Procurator Juul til fremtidig at møde på hendes vegne. Hun beregnede så, at efter loven ville der af de 1400 Rd blive 140 Rd til hende. Arvingerne bad om 8 dages udsættelse. 26' marts afviste arvingerne tilbudet og henstillede sagen "til den Respective Skifterettes Dessition", idet de forment, at et skifte burde ske efter hendes *bos nuværende tilstand*. Skifteretten voterede så, at boet lige vel kunne være forøget eller formindsket siden dødsfaldene i 1763 og 1764. Retten besluttede da, at arven efter de to skulle udskiftes "efter boets visende Tilstand paa Tiden for Dødsfaldene" og indføres i Peter Kaarsbergs bo inden det endelige skifte og deling, og at det skulle ske inden 15 dage.

10'-11' april blev der så foretaget Lovlig Skifte og Deeling efter Marens mand

¹² Bilag 2a-b

Thomas Hansen. Gården på Middelgade var vurderet til 400 Rd, og den samlede værdi til 3.354 Rd. Gælden var 13 års løn á 50 Rd. til sønnen Laurs Gieding (som karl for moderen) plus anden gæld til ham, ialt 1246 Rd, boets sum blev da 2069 Rd, hvoraf Maren Gieding tilkom ialt 1455 Rd. og hendes børn resten. 30' april blev sidstnævnte skifte forelagt på rådstuen og viste, at Peter Kaarsbergs bo på hustruen Kirstens vegne tilkom summen 206 Rd 5 mk 6 ¹⁴/₃₅ sk!

Røde Mølle. Ved samme møde tilbød Lauritz Gieding efter de ændrede omstændigheder at betale til dødsboet 200 Rd for Okker fabrikken med alle dens privilegier etc., hvis Andreas Kaarsberg var villig dertil, og det var han for at få afsluttet boet. (Teksten må forstås saledes, at Andreas inden

handelen havde købt sine partnere i møllen ud.)

Boets slutning og deling. 16' juni 1777 foretoges den endelige beregning og slutning. Det resulterede, efter fradrag af godt 70 Rd til skiftets bekostninger, i summen 1946 Rd samt uvis indtægt på ialt 1317 Rd.

Den visse indtægt deltes i 2 hovedlodder på hver 973 Rd, hvoraf de ~~to~~ sønner fik hver 243 Rd, de to svigersønner hver 121½ Rd, Maren og Lauritz Gieding hver 486½ Rd.

Den uvisse indtægt, som fremtidig måtte indkomme, fordeltes proportionalt ligedan, og Maren og Lauritz fik som de største arvinger overdraget alle dokumenter til fælles oplysning og afbetjening for samtlige arvinger.

RØDE MØLLE

I skiftet omtales en Okker-fabrik, som Peter havde en andel i. Den lå i Skårup i Fruering sogn nær Skanderborg. Det vides af Pastor Lønborgs indberetning i 1727, at man der på stedet udgravede en fed rød lerjord og brugte den til anstrygning af husmure, og den eksporteredes i tøndes til flere steder, også på Sjælland. Forekomsten var gammelkendt, allerede Christian IV beordrede i 1619 lensmanden på Skanderborg slot til at sende 6 tøndes af det bedste og rødeste ler til København.¹³ I 1751 bød kong Frederik V at opføre en privilegeret fabrik til fremstilling af rød farve kaldet "Danskrodt", som eksporteredes i tøndes. Værket indledte produktionen d. 28' Juni 1751, og indtil 16' oktober samme år blev

der raffineret ca. 50 tons farver, hvoraf 1/3 gik til København.¹⁴

I Pontoppidans Danske Atlas IV, side 194, ses under Frue Ring Sogne bl.a.: "Ved Vester-Mølle findes fiint hvidt Leer og ved Røde Mølle en rød Leer-Art, hvoraf beredes Okker-Farver og Brunrødt, som man har kaldet Dansk-Rødt, til Maleres Brug. Fabriken er 1751 anlagt ved Røde-Mølle 3 Fierdingveis fra Skanderborg strax hos Skaarup Bye, og tilhører P. Korsberg Kiøbmand i Aarhus."

Fra 1761 til 1767 var Jens Jensen Nebel Fæster af Røde Mølle. Derefter blev den ved Rytterauktion solgt til P. Herschend sammen med de andre Gaarde i Skaarup.¹⁵

Han solgte den straks efter til P. Kaarsberg i Aarhus, der saa i 1772 solgte

¹³ L. J. Pedersen: En kongelig okkerfabrik ved Skanderborg

¹⁴ De Kiøbenhavnske Danske Posttidender 6' November 1751

¹⁵ Fruering sogn - som det var engang (1977)

FAMILIE OG EFTERSLÆGT

Blandt tidens børnerige familier var der med de dårlige hygiejniske forhold mange tidlige dødsfald blandt mændene, og især blandt de gifte kvinder, og følgelig mange tilfælde af 2' og 3' ægteskab. Det afspejles i Peters og Maren's livsløb som det tegner sig ud fra de forskellige skifter.

Til forståelse af de komplicerede slægtskabsforhold mellem familierne Kaarsberg og Gieding vedføjes her 2 tavler over Peter Kaarsbergs nærmeste slægtninge¹⁶ og Gieding-familien.¹⁷ Det fremgår heraf bl.a. at Peters 2' svigermoder Maren Gieding også var svigermoder til Peters 1' hustru Maren Wissing i dennes 1' ægteskab.

Peters første hustru var Maren, som var datter af skipper Jens Sørensen Wissing i Kalundborg; hun blev døbt d. 13/11 1718, og hun havde flere slægtninge i Århus, som bl.a. ejede Århus Mølle fra 1664. Hun blev gift omkr. 1741 med handelsmand Jacob Lauersen Gieding i Århus og fik med ham 2 børn, Jens og Apolone, født ca. 1740 og 1741, hvorefter Jacob døde 1742.

Peter og Maren blev gift 26/2 1744 og fik de følgende 9 børn, alle døbt i Aarhus domsogn:

Elisabet Margrete døbt 8/9 1745, død som spæd.

Jakobine døbt 11/9 1746.

Margrete døbt 12/10 1747, begravet 23/7 1748.

Andreas Peter døbt 7/11 1748.

Kirstine Margrete døbt 3/6 1750.

Marie Elisabeth døbt 10/9 1751, begr. 9/5 1752.

Marie Elisabeth døbt 19/4 1754, begr. 6/9 1760

Jakob Petersen døbt 13/8 1755

Hans døbt 11/2 1757

Børnenes moder døde 1760 og blev begravet 3/7 1760.

¹⁶ Se Bilag 3a-b

¹⁷ Se Bilag 4

Efter ½ års enkestand giftede Peter sig med Kirsten Thomasdatter Hansen, døbt i Århus 11/12 1735 og død 26/1 1776. Hun var datter af skipper Thomas Hansen i Århus og hustru Maren Lauridsdatter Gieding. Kirsten og Peter fik sønnen Peder, f. ca. 1768 og begravet 14/5 1778.

Peter døde 26/7 1774 i Århus og blev begravet 1/8 i domkirken med ringning og ligprædiken af pastor Monrad. Måske fik han en ligsten i kirken, men den nævnes ikke i Hertels nedennævnte bog

To af sønnerne blev vinhandlere ligesom faderen, Andreas i Århus og Jakob i København, og den yngste blev klædehandler i Aalborg. De to døtre, som levede til voksenalderen, giftede sig med storkøbmænd i Aarhus, så familien indgik i det førnævnte aarhusianske "købmands-aristokrati". Herefter anføres hovedsageligt det første slægtled. De følgende led kan ses i "Slægten Kaarsberg" af Jørgen Kaarsberg (Privat udg. Marts 2000)

Jakobine Kaarsberg¹⁸

Jakobine blev døbt i Aarhus domsogn 11/9 1746 og døde i samme sogn 15/4 1817.

Hun blev gift i huset efter bevilling 31/5 1768 med købmand og vinhandler **Markus Mørch Galthen**, som fik borgerskab 8/5 1769. Han havde vinhandel og gæstgiveri i Domkirke-gaarden 2, var døbt 22/9 1740, døde 8/1 1778 og blev begravet i sine forældres gravsted i Aarhus domkirke.¹⁹ Jakobine blev så gift igen 8/9 1779 med vinhandler og kirkeværge **Christian Steen Møller (eller Müller)**, født 1/10 1747 og død 16/3 1805.

I første ægteskab havde Jakobine børnene: - Mads Galthen født 26/2 1769, som blev købmand i Aalborg efter ansættelse hos sin morbroder Hans.

¹⁸ Se også Kjeld Boesen: Slægten Fulling (Bogense 1979)

¹⁹ Chr. Vest Hertel: Beskrivelse over Aarhus Dom- og Cathedral-Kirke (Aalborg 1810)

Jakobine og Christen Müller ved Markus' grav

- Petter Kaarsberg Galthen f. 20/9 1770, fik borgerbrev som købmand i Århus 11/2 1805.
- Anne Mørch Galthen f. 25/9 1771, gift 10/5 1793 med sognepræst **Ole Nielsen Bech** (1760-1806) (se barneportræt side 8), de havde 3 døtre og sønnen **Marcus Galthen Bech** (se side 21)
- Peder Mørch Galthen (1773-74)
- Marcus Mørch Galthen (1774-1802), vintappersvend.

I Jakobines andet ægteskab fødtes datteren - Cecilie Elisabeth Mathilde Müller f. 26/4 1784, død 23/4 1847. Gift 8/10 1806 med gæstgiver og borger i Aarhus **Frantz Fulling**. Den afbildede silhouet viser Jakobine og Christen Müller ved den 1' mands grav og til venstre den gravide datter Anne Mørch Galthen med familie, til højre datteren Cecilie E.M.Müller med familie. Familiens gravsten på St. Olufs kirkegård bærer indskriften:

*Her udi det fælles Sovekammer
hviler det forkrænkelige af
Hr. Chr. Steen Møller
Vinhandler og Kirkeværge her i Byen
tilligemed hans forhen til evig Fryd og Glæde
indgangne meget elskede stedsøn
Hr. Marcus Mørch Galthen,
som han med 3 søskende og den af ham selv
avlet og elskede Datter var en retskaffen
Fader for.
Fra den 8 September 1779, da han indgik det
lykkeligste og kjærligste Ægteskab med
deres Moder
Madam Galten født Kaarsberg
indtil han efter et retskaffent og velfuldført
Liv i 58 Aar blev Anno 1805 hjemkaldt
til sin Herres Glæde.
For at hædre en uforglemmelig Mands Minde
satte ... (ulæseligt)*

En bevaret kladde til Jakobines gravskrift lyder således:

*Her gjemmes Støvet af
En saare værdig Danneqvinde
JACOBINE MÜLLER, fød KAARSBERG
Til et gavnriigt Liv kaldte Skaberen Hende
Den 7de September 1746.
Ved omhyggelig Opdragelse af gudfrygtige Forældre
Spirede og blomstrede hos Hende de uvisnelige Dyder
Der bestemme Chrestnens Værd og Qvindens Hæder*

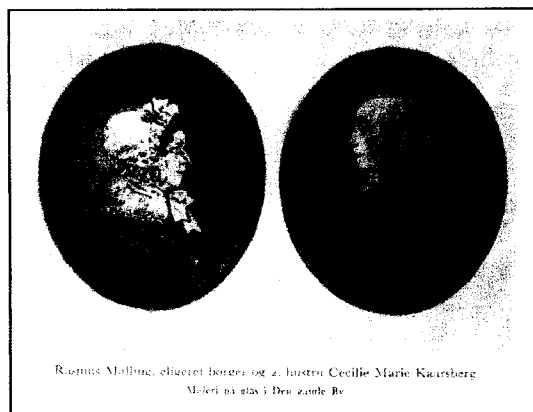
*Den 31te Maj 1768 blev Hun gift
 Med velædle Hr. Marcus Mørch Galthen Kjøbmand i Aarhus
 Ved hvem Hun i 10 Aars Ægteskab fødte 4 Sønner og 1 Datter
 Af hvilke de 2 Sønner modtage Hende i Evigheden.
 I 2det Ægteskab indlod Hun sig den 8de Sept 1779
 Med Velædæe Hr. Christen Müller
 Ved hvem Hun i 25 Aars Samliv blev Moder til 1 Datter.
 Ikke blot Hendes Ægte- men endog Enke-Stand
 Velsignede Gud med Reene Glæder og formildede dens Sorger
 Og Hendes trolige Flid i at gøre sit hellige Kald som Hustru og Moder fejlfrit
 Kronede Dydens trofaste Belønner den 15de April 1817
 Ved at kalde Hendes Haab og længselsfulde Aand
 Fra et af flere Maaneders Sygeleie udmattet Legem
 Og erkientlige Børns ømme Favn
 Ind til de Godes salige Løn.
 Men Hendes Minde dvæler med Velsignelse i
 Taknemmelige Hierter*

Andreas Peter Kaarsberg

Andreas blev døbt i Aarhus Domkirke 7/11 1748 og døde i Aarhus 8/7 1826.
 Han fik bevilling til stuebryllup 13/10 1775 og blev 3/11 viet i Brabrand til Kirstine Dons (1746-1825), datter af stedets sognepræst.
 Han fik borgerskab i Aarhus 19/8 1776 og var eligeret 1794-1803. Han var købmand og vinhandler og boede i Mindegade 128.
 Om Andreas' store satsning som tobaksfabrikant kan der citeres af endnu en forfatter²⁰
 "Nogle smaa Tobaksspinderier har der måske været (i 1600-tallet), i alt Fald tager 1686 Jens Andersen Tobaksspinder-Borgerskab. Disse Tobaksspinderier tager først Fart i 18' Aarhundrede. I Begyndelsen af dette faar Buntmager og Parykmager Hans Lund kgl. Privilegium paa at spinde Tobak i Aarhus. Da en Jøde Daniel Berendt med kgl. Tilladelse fik Borgerbrev her i Byen 1687 paa Tobaksspinderi, opsagde Jens Pedersen, Tobaksspinder, samme dag sit Borgerskab. "Han vilde ikke længere bo og svare som en Borger sammen med en Jøde". I 1739 var der 5 Tobaksspinderier her, men ingen af dem holdt Svend, kun to holdt en Dreng. - 1781 har Andreas Kaarsberg & Co. en i 1778 anlagt Tobaksfabrik og en Tobaksplantage, der beskæftigede 1 Mester, 3 Svende, 8

Dreng og 64 Arbejdere. Der forarbejdedes hollandsk, Ukraine, stettinsk og indenlandsk Tobak. I 1780 var der forarbejdet 150.000 Pund Røgtobak."

En anden kilde oplyser, at der af samme kompagni blev dyrket 28 tdr. land med tobaksplanter. Imidlertid måtte foretagendet opgives, da Andreas i 1793 gik fallit.²¹ Andreas var også involveret i et andet stort foretagende som aktionær og direktør i Aarhus Westindiske Handels Selskab, som blev dannet i 1782. Men da den nordamerikanske frihedskrig sluttede omtrent samtidig hermed, mistede forretningen sit grundlag. Det bragte ham til fallit i 1793. På følgende side ses en aktie i det vestindiske selskab.

²⁰ J. Hoffmeyer: Blade af Aarhus Bys Historie II (Hagerup 1911)

²¹ Aarhus Stiftstidende 29/6 1941 side 55

II Undertegnede, som udmeldte *Directeurer*

af de i Aarhus oprettede *Vestindiske Handels Selskab*, gøre hermed bekendt: at *Handelsværten* er *Interessent* i bemeldte Selskab og dets Fond 100000de Rigsdaler for *En Fælle*, som er en *Fælles Fælle* med alle de *Rigsdaler* Danmarks *Land*, hvilke ud Selskabets *Capitel* er udlagt: *De* hermed *Handelsværten* for en *Interessent* ud dets *Handels Selskab*, og er, pro rata af sin indskudte *Capital*, delagtig ud Selskabets *Medler* og *Effekt*, hermed og *Almindelige*, saavel som ud alle dets *Forrent* og herfor *fortjenende* *Friskeder* og *Bemærkninger*, samt *deraf* ud den *Almindelige* *Arbejd*, flydende *Forrent*, alle for den hermed publicerede *Plakat* og *Indbydelse* de Dato 21 *Marts* *År* 1783 og efter Selskabets *indre* *gørende* samt *fræmdedes* *gørende* *Bestemmelser*. Og som *Handelsværten* dets *År* *Brev* nogen *anden* til *Ejendoms* *afgør* og *afgør*, give *Kiøber* *Directeurer* de *skriftlige* *tilkønde*, at *Handelsværten* *Interessenter* *Løste*.

Selskabets *General* *Forsamling* som er *afholdt* den 1de *Juli* *År* 1783, *vorder* *afholdt* ud dets *Ejendoms* *Guar* her i Aarhus.

Aarhus den 1de *Marts* *År* 1783 ~

Hjortsen, Holst, Andreas Kaarberg

Handelsværten
for Selskabets *Indskudte*

B. I - S. V - A.

En aktie i det vestindiske kompagni

Anna Johanne Kaarsberg og Jens Peter Schmidt med børn

Ægteparret fik 9 børn, hvoraf 3 døde som spæde. De øvrige var:

- **Cecilie Marie**, døbt 17/12 1776, død 1841. Hun blev 8/2 1807 gift med sin afdøde faster Kirstines 2' mand **Rasmus Nielsen Malling** (1767-1826) (Se side 22). De fik 5 børn.

- **Jens Dons**, døbt 4/1 1779, gift 1815, død 1849, sognepræst i Hjortshøj 1815-49. 1 datter.

- **Peter**, døbt 17/2 1780, handelsbetjent i Aarhus, død 1854.

- **Maren Elisabeth**, døbt 10/4 1783, gift 1807 med købmand og skibsreder **Jens Raæ** (1748-1821), derpå gift med høker og skibsreder Søren Møller Dinesen. Ingen kendte børn.

- **Anna Johanne**, døbt 28/7 1786, gift 1810 med købmand og skibsreder **Jens Peter Schmidt** (1791-1834). Parret fik 2 døtre og 8 sønner. 7 af børnene opnåede voksenalderen og er vist på en silhouet fra ca. 1821, gengivet på side 20.

- **Hans Dons**, døbt 9/9 1788 og død 1843, skipper og borger i Aarhus. Gift 3 gange, 3 børn i 2' ægteskab.

Kirstine Margrethe Kaarsberg

Kirstine blev døbt 3/6 1750 og gift 1773, med købmand **Jens Andersen Schmidt** (1737-89), de fik 1 datter. Kirstine blev gift 2' gang 1794 med købmand **Rasmus Nielsen Malling** (1767-1826) (se side 22),

som efter hendes død i 1806 ægtede Kirstines niece Cecilie Marie.

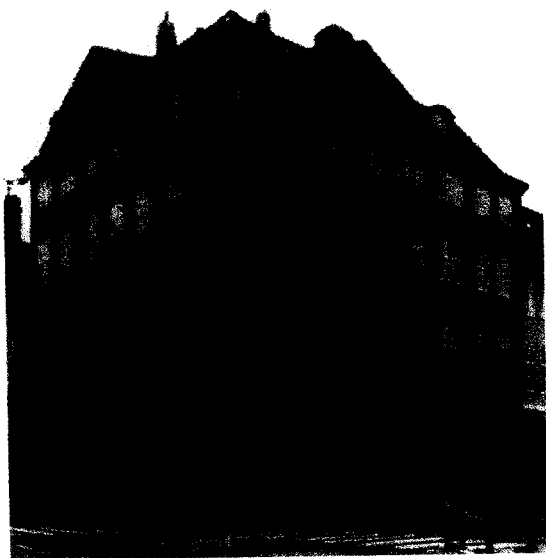
Jakob Petersen Kaarsberg

Jakob blev døbt 13/8 1755 og døde 31/12 1819 i København. Han var vinhandler og ejede Strandgaden 48, Christianshavn, på hjørnet af Torvegade, den kendte renaissancegård kaldet Roeds Gaard, som forblev i familiens eje indtil 1877. Jakob blev gift 28/10 1790 i Frelsers sogn med Frideriche Christine Tiihl (1768-1819). De fik 1 søn og 1 datter. Sønnen Peter Andreas var vinhandler i København ligesom sin søn Jakob Peter, der altså var 5' generation i samme erhverv.

På den nu nedlagte Frelsers kirkegård fandtes en gravsten med indskriften:

Her under hviler
det Jordiske
af
Viinhandler Jacob P. Kaarsberg
født den 8de August 1755
død den 31te December 1819
og hans Hustru Frideriche Christine Tiihl
født den 21de Maj 1768
død den 6te October 1819.
I 30 Aar levede de i et meget lykkeligt
Ægteskab,
hvoraf een Søn og een Datter
samt

een Svigersøn og een Svigerdatter
med stille Vemod skue
til de Ædles Hvilested,
hvorom barnlig Kierlighed og
Taknemligheds
Følelser længe vil frede.
Fred med Eders Støv.

Roeds Gård

Hans Kaarsberg

Hans blev døbt 11/2 1757 og blev købmand og klædehandler i Aalborg indtil sin død 1826. Hans levned beskrives i kapitlet KLÆDEHANDLEREN.

Endnu tre eligerede borgere inden for familiekredsen skal nævnes her, nemlig en datters dattersøn og to svigersønner af Peter. Alle tre havde betydning for byen.

Marcus Galthen Bech

Peters datter Jakobine blev gift 1' gang med Markus Mørch Galthen, som var søn af købmand og vinhandler i Århus Mads Pedersen Galthen og hustru Anne Mørch. I dette ægteskab havde Jakobine datteren Anne Mørch Galthen, som med sin mand, pastor Ole Nielsen Bech, fik sønnen **Marcus Galthen Bech**, født 13/3 1795 (nævnt side 17), som blev en af de borgere der bidrog væsentligt til byens udvikling.

Efter uddannelse i Aalborg og Oslo etablerede han sig i 1825 som hørkræmmer i Badstuegade 2, Poul Piersens gamle gård fra 1593, som er bevaret i Den Gamle By i Århus (se illustrationerne næste side). Han opkøbte kreaturben, som eksporteredes, og klude, som leveredes til papirfabrikken i Silkeborg. Han importerede kul og jern fra England og var selv skibsreder.

Han beskæftigede sig også med bypolitik og var eligeret borger. "Han var en energisk mand med Udsyn og Klarsyn".²²

Marcus købte den gamle gård allerede 2 år efter at have begyndt forretningen. Først i trediveerne begyndte han som den første i landet at fabrikere kradsuld, og da pladsen snart blev for trang, lejede han dertil fire stampemøller. Så blev gården, som havde blyindfattede ruder og messingprydede kakkelovne, indrettet til sortering af kludene, til hvis indsamling han havde eneret for Jylland.

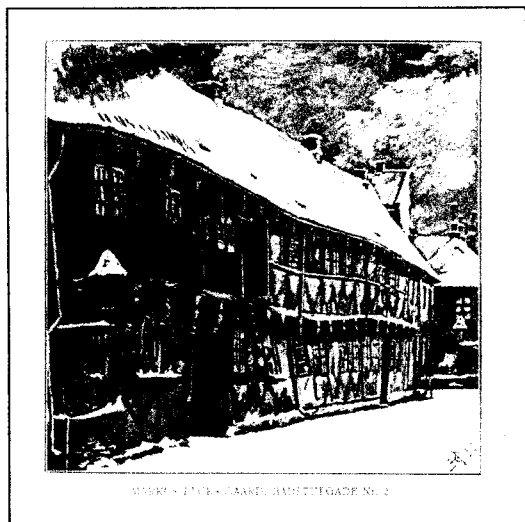
Han købte ejendomme i Aalborg og Nibe og havde part i Grønlandsfareren "Thetis", tidens største skib i Aarhus. Produkterne af hans fabrikationer blev afsat i England, som da var et nyt marked for danske virksomheder. De havde hidtil haft Tyskland som eksport-marked.²³

MARCUS GALTEN BECH.
Efter Tegning af A. Fritz.

²² Aarhus gennem Tiderne II (Kbh. 1940)

²³ Aarhus. Byens Historie og Udvikling gennem 1000 Aar (1905)

Jens Andersen Schmidt var købmand, skibsreder, eligeret, kirkeværg og havneinspektør og levede 1736-89. Han var gift med Peters datter Kirstine Margrethe, og deres datter Dorothea Sophie Schmidt blev gift med Peder Laursen Schmidt, eligeret 1808-22.

Rasmus Nielsen Malling

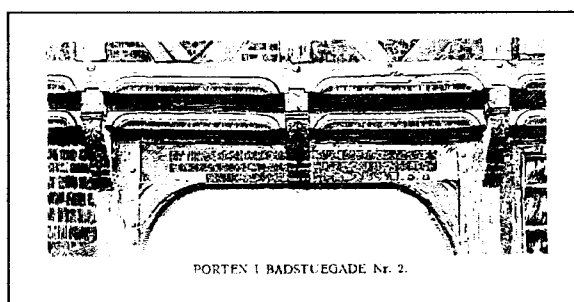
Rasmus var søn af Niels Mortensen Malling og Anne Marie Hasle og blev født i Aarhus 9/5 1794 og døde 18/1 1826. Han blev gift 1794 med Peters datter Kirstine Margrethe i hendes 2' ægteskab. Efter hendes død blev han gift 1807 med niecen til hans første kone, Peters sønneatter Cecilie Marie. Dette ægtepar er afbildet på side 18. Kirstine fik ingen børn med Malling, medens Cecilie fik 5 børn, hvoraf de tre dog døde som spæde.

Rasmus fik borgerskab som købmand 1794 og var eligeret 1804-15 og medlem af skolekommissionen 1814.

Om Rasmus Malling skriver Anna Thestrup (Se fodnote 7):

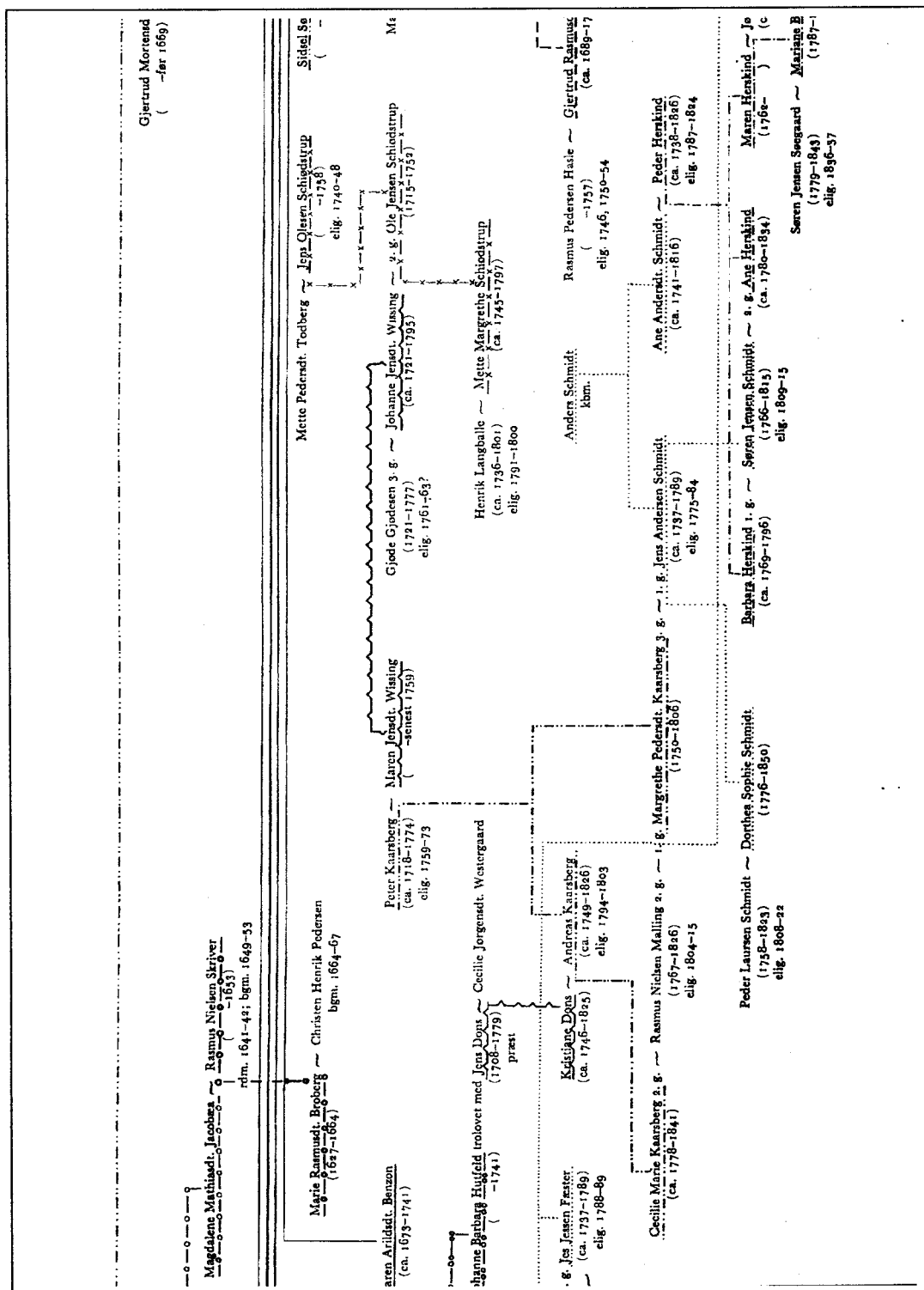
"Rasmus tog borgerskab 1794 og opførte året efter en gård på Dynkarken. Den var i bindingsværk, 2 etager plus rejsning, og var virkelig køn. Portoverliggeren fortalte om bygherrerne: AO RNM x MPK 1795. Den stod langt op i dette århundrede (dvs. det 20'), men er nu faldet som offer for trafikens udvikling. Der findes i Den Gamle By en akvarel af Christian Blache af gården set fra gårdspladsen.

Den kvinde, der fik sine initialer på huset, var Margrethe Pedersdatter Kaarsberg. Hendes fader havde været eligeret, hendes første mand (Malling) ligeledes, og broderen Andreas fratrådte det år, Malling begyndte. Allerede året efter Margrethe Kaarsbergs død ægtede Rasmus Malling hendes broderdatter Cecilie Marie Kaarsberg Malling var en meget agtet mand, der efter sin død hædredes med flere mindeord i avisen (Århus Stiftstidende 27/7 og 28/7 1826)"

BILAG 1

Tilhørende tekst side 9

BILAG 2a

Enken Madame Kaasberg loed ved Laugværge for udlagte Reede Penge til den Sl: Mands Begravelse efter speciel Regning med Bilage Summa 57rd 2 mk ad Notam derhos Produserede Regning over alt hvad bemældte Hendes Sl: Mands Begravelse havde kostet, da adskilligt af Huusets forraad dertil var taget, og hvorefter Enken formeente at hun des Vederlag efter Loven best kunde bestemmes, beløbende i alt til Summa = 103rd 2 mk 9 sk. Denne Beregning Lyder saaledes N° 6. -

Beregning

Paa hvad som er andvendt paa min Sl: Mands Begravelses bekostning

først det hvad som af mig selv er udlagt og betalt

1 Par Sorte Skoe til mig			4 mk 8 sk
1 Sort Hatt			4 "
Skræderlønd efter Regning N ^o 1	2	2	10
d ^o for Hans Kaasberg efter N ^o 2	2	2	4
..... Søn Andreas Kaarsbergs Qvitterede Notice saaledes N ^o 3. -			
Til Hr: Barner for at Barbeere Liget		4	mk 4 sk
Drikke Penge for Ligkistens udbærelse		3	"
4 Pd Puder til Køkkenet		2	8
for Jorden paa Kierkegaarden	1	2	"
til den Latinske Skoele	6	4	"
for at Ringe med Klokkerne i begge Kirker	8	"	"
for Jordens Paakastelse til Prousten	5	4	"
til Sr: Mundelstrup	1	2	8
hvide Bindler i Søm? til Boutellier		1	"
..... P..... til Kisten	5	"	"
til Kusken som kørte Ligvognen		4	4
Simili til Kroe Koenen		4	4
til Skole Persohn for at tilsige Døds Faldet		4	4
til Klokkeren til Dom Kierken	1	2	"
Saa og til ham til Frue Kierke		2	"
til 2 ^{de} Beedemænd	5	"	"
for Lysene at Brende under Liig Prædiken i Kierken	1	"	"
til Kokke Koenen	2	"	"
til Hr: Weiss	2	"	"
til Billed Hugerens for Ligsteenens istandsættelse	1	1	8
for papiir at sverte til Sørge Breev		1	10
Porto for Sørge Brevene		5	8

er 46 " 10
52 2 "

2det Dernæst hvad som ved De udi Stærvoet indkomne Regninger

er fordret og af Felleds Beholdningen udreedne efter Hr: Johan

Arnt Petersens Regning	18 rd	4	mk " sk
efter Hr. Galthens Regning	6	4	1
Snedkeren for Ligkisten	8	"	"

33 2 1
85 4 1

3die Hvad som af Stærfoets egne beholdninger er forbrugt beregnes saaledes. -

BILAG 2b

12 Potter Gammel Viin à 24 sk	3 rd	"	"	
12 Potter Rød ditto à 24 sk	3	"	"	
6 Potter Fransk Brendeviin à 24 sk	1	3	"	
5 Pd Caffè Bønner à 24 sk	1	1	8	
16 alen Hviid Cartun à 3 mk	8	"	"	
				<u>17 4 ?</u>
	tilsammen	103	2	?

Efter denne beregning tilkommer jeg da

1 De af mig selv udbetalte 52rd 2 ?

2 til Vederlag imod de paa min Sl: Mands Begravelse anvendte

udgifter Regningens fulde Summa 103 2 9

Summa 155rd 4mk 9sk

Aarhus den 8de Maji 1775. -

Kiersten Sl: Kaasberg

Fremlagt udi Skifte Retten efter Salig Kaarsberg d: 17de Novb^r 1775

F:C: Glerup. C: Trane. -

2. Ligesaa fordrede Enken for de i Huusholdningen fra Døds Dagen den

26de Julji 1774 til 5te Maji 1775 da Auctionerne vahre forbie, havde

Bekostninger efter Speciel Regning beløbende til Summa 167rd 5mk ?sk

3. Grosserer Wogge i Kiøbenhavfn fordrede for giorte Forskud for

en Sørge Klædning til Sønnen Jacob Kaasberg 22 4 5

4. Oldermænden for Kiøbmændenes Lig Laug, Sr: Niels Hansen

Bech fordrede for Beholdning til Laugets Casse 54 5 1

5. Kiøbmand Sr. Jens Andersen Schmidt fordrede efter Regning 9 4 8

6. Fattiges Casseer Sr: Gullow fordrede til Fattig Cassen pro Anno 1774 3 " "

7. Sr: Peder Schmidt af Aarhus fordrede efter Regning 33 " "

8. Corfitz Boye fordrede efter Contra Regning 58 5 ?

Imod disse andmældte Fordringer, Erklærede Samtlige Arvinger at de ikke fandt noget at erindre men sammes Rigtighed tilstaae.

.....da Proclama entiid ikke var udstedt, endeel af Bøggerne endnu udestaaende, og Stærfoens Andeel i den forhen anmeldte Fabrique ikke har været under haanden at faae solgt, saa maatte denne Forretning end viidere udsættes og imidlertid blev medtaget at Sr: Kaasberg Alvorlig erindrede Stærfoets Debitorer om betaling og ellers hvor noget kand være at vendte endog ved Søgemaal i ald Fald beder indtale, ligesaa blev Fastsat at Stærfoets Anpart i Fabriquen efter faaregaaende Publication i Aviserne og ved Trommeslag stilles til Auction saa snart skee kand. Imidlertid beraaer Skiftet. -

Aarhus Raadstue ut Supra. - F.C. Glerup. C: Trane.

som Laugværge L: Gieding. And: Kaarsberg. Jens And: Schmidt. Marcus M: Galthen

Peter Andreassen **Kaarsberg**. Køb- og handelsmand. Født 6/7 1719 i Kbh. Døbt 17/7 1719 i Kbh. Død 16/7 1774 i Aarhus. Begravet med ringn. og ligpræd. af pastor Monrad 1/8 1774 i Aarhus.

Gift 1:o 26/2 1744 i Aarhus med Maren Jensdatter **Wissing**. Født 1718. Døbt 13/11 1718 i Kalundborg. Død 1760. Begravet 3/7 1760 i Aarhus. Far: Jens Sørensen **Wissing**. Født ca. 1682. Skipper. Mor: Margrete **Poulsdatter**. Født ca. 1693.

— Elisabet Margrete **Kaarsberg**. Født 1745. Døbt 8/9 1745 i Aarhus.

— Jakobine **Kaarsberg**. Født 1746. Døbt 11/9 1746 i Aarhus. Død 15/4 1817 i Aarhus. Uudforsket Hvem var Christine Møller Galten g. Jens Berlin Kaarsberg og født 6/4 1803.

Gift 1:o i huset e. bevill. 31/5 1768 i Århus med Markus Mørch **Galthen**. Køb- og Handelsmand. Født 1740. Døbt 22/9 1740 i Århus domkirke. Død 8/1 1778 i Aarhus. Begravet 16/1 1778 i Århus domk.. Far: Mads Pedersen **Galthen**. Købmand og vinhandler. Mor: Anna Marcusdatter **Mørch**. Født 1714. Døbt 12/1 1714.

— Mads **Galthen**. Købmand. Født 26/2 1769. Døbt 3/3 1769 i Århus domk..

— Petter Kaarsberg **Galthen**. Købmand. Født 20/9 1770. Døbt 27/9 1770 i Århus domk..

— Anne Mørch **Galthen**. Født 25/9 1771 i Aarhus. Døbt 3/10 1771 i Århus domk..

— Peder Mørch **Galthen**. Født 15/4 1773. Døbt 23/4 1773 i Århus domk.. Død 6/4 1774.

— Marcus Mørch **Galthen**. Vintappersvend. Født 3/4 1774. Døbt 12/4 1774 i Århus domk.. Død 17/10 1802.

Gift 2:o 8/9 1779 efter bevilling af 4/6-79 i Århus domsogn med Christian Steen **Møller**. Vinhandler, kirkeværge. Født 1/10 1747. Død 16/3 1805 i Aarhus. Far: Christen Sørensen **Müller**.

— Cecilie Elisabeth Mathilde **Müller**. Født 1784. Døbt 21/4 1784 i Århus. Død 19/4 1847 i Århus. Begravet 27/4 1847 i Århus.

— Margrete **Kaarsberg**. Født 1747. Døbt 12/10 1747 i Aarhus. Begravet "Peter K's Datter" 23/7 1748.

— Andreas Peter **Kaarsberg**. Købmand, vinhandler, færgeløbskasserer. Født 1748 i Århus. Døbt 7/11 1748 i Aarhus. Død som kasserer 8/7 1826 i Aarhus.

Gift 3/11 1775 i Brabrand med Kirstine (Christiane) **Dons**. Født 1746 i Brabrand. Død 1/5 1825 i Aarhus. Far: Jens Hansen **Dons**. Sognepræst. Født 1708 i Lilballe v. Eltang. Døbt 7/5 1708 i Eltang. Mor: Cicilie Jørgensdatter **Westergaard**.

— Cecilie Marie **Kaarsberg**. Døbt 17/12 1776 i Aarhus. Død 17/4 1841 i Århus.

— Peter **Kaarsberg**. Født 1778. Døbt 6/1 1778 i Aarhus. Død 1779. Begravet 28/7 1779 i Aarhus.

— Jens Dons **Kaarsberg**. Sognepræst. Døbt 4/1 1779 i Aarhus. Død 6/4 1849 i Hjortshøj.

— Peter **Kaarsberg**. Handelsbetjent. Døbt 17/2 1780 i Aarhus. Død 20/8 1854 i Aarhus.

— Anna **Kaarsberg**. Født 1781. Døbt 19/11 1781 i Aarhus. Død 1782. Begravet 2/8 1782 i Aarhus.

— Maren Elisabeth **Kaarsberg**. Døbt 10/4 1783 i Aarhus. Død 6/12 1838 i Aarhus.

Gift 1:o 1807 med Jens **Raae**. Købmand og skibsreder. Født 1748. Død 1821.

Gift 2:o 30/1 1822 i Aarhus med Søren Møller **Dinesen**. Høker og skibsreder. Født 1788 i Fredericia. Død

1850.

— Hans **Kaarsberg**. Født 1785. Døbt hjemme ca. 4/2 1785 i Aarhus. Død 1785. Begravet 25/2 1785 i Aarhus.

— Anna Johanne **Kaarsberg**. Født 30/5 1786 i Aarhus. Døbt 28/7 1786 i Aarhus. Død 12/12 1863 i Aarhus.

— Hans Dons **Kaarsberg**. Skipper. Døbt 9/9 1788 i Aarhus. Død på rejse 1843 til Norge.

— Kirstine Margrethe **Kaarsberg**. Født 1750 i Århus. Døbt 3/6 1750 i Århus. Død 4/8 1806 i Århus.

Gift 1:o 21/9 1773 i Århus med Jens Andersen **Schmidt**. Købmand. Født ca. .../9 1735 i Århus. Død 12/3 1789. Begravet 53 år 6 mdr. gl. 19/3 1789 i Århus. Far: Anders **Schmidt**. Købmand.

— Dorothea Sophie **Schmidt**. Født 21/12 1776. Døbt 30/12 1776 i Århus. Død 22/12 1850.

Gift 2:o efter bevilling 9/5 1794 i Aarhus med Rasmus Nielsen **Malling**. Købmand. Født 19/9 1767 i Århus. Døbt 25/9 1767 i Århus. Død 18/1 1826 i Århus. Far: Niels Mortensen **Malling**. Mor: Anne Marie **Hasle**.

— Marie Elisabeth **Kaarsberg**. Født 1751. Døbt 10/9 1751 i Aarhus. Død 1752. Begravet 9/5 1752 i Aarhus.

Marie Elisabet **Kaarsberg**. Født 1754. Døbt 19/4 1754 i Aarhus. Død 1760. Begravet 6/9 1760 i Aarhus.

— Jakob Petersen **Kaarsberg**. Vinhandler. Født 1755 i Århus. Døbt 13/8 1755 i Aarhus. Død 31/12 1819 i København.

Gift 28/10 1790 i Frelsers sogn, Kbh. med Frideriche Christine **Tiihl**. Født 21/5 1768. Død 6/10 1819.

— Peter Andreas **Kaarsberg**. Vinhandler. Døbt 5/12 1790. Død 31/10 1866. Begravet 7/11 1866 i Frelsers Nørre Ass.Kgd..

— Jakobine Jakobsdatter **Kaarsberg**. Født 16/4 1792 i Kbh. Døbt 13/5 1792 i Kbh. Død 1848. Uudforsket Død 1848? levede 1850.

— Hans **Kaarsberg**. Købmand, klædehandler. Født 29/1 1757 i Aarhus. Døbt 11/2 1757 i Aarhus. Død 18/4 1826 i Aalborg.

Gift 2:o 20/1 1761 i Thomas Hansens gård med Kiersten **Thomas Datter**. Født 1735. Døbt 11/12 1735 i Århus domsogn. Død 1776. Begravet med ringning uden prædiken, 40 år 1 md. 26/1 1776 i Århus. Far: Thomas **Hansen**. Skipper. Mor: Maren Lauridsdatter **Gieding**.

— Peder **Kaarsberg**. Født omkring 1768. Død 1778. Begravet 14/5 1778 i Århus domkirke.

Laurids Christensen Gieding. Handelsmand, hestekøber. Død 1738.

Gift med Apollone Jacobsdatter.

— Christen Lauridsen Gieding. Død 1743.

Gift 1:o med Maria Christensdatter Zønnæ.

Gift 2:o med Johanne Jensdatter Wissing. Født 1721. Far: Jens Sørensen Wissing. Født ca. 1682. Mor: Margrete Poulsdatter. Født ca. 1693.

— Maren Lauridsdatter Gieding. Død efter Maj 1777. Datter af Laurs Christensen Gieding iflg. hendes vielse-register, forlovere var hendes fader og Christen Lauridsen (fra?) Gieding.

Gift 4/2 1735 i Frue kirke, Århus med Thomas Hansen. Skipper. Død 31/12 1763.

— Kiersten Thomas Datter. Født 1735. Døbt 11/12 1735 i Århus domsogn. Død ..1 1776. Begravet på domkirkegården med ringning uden prædiken, 40 år 1 md. 26/1 1776 i Århus.

Gift 20/1 1761 i Thomas Hansens gård med Peter Andreasen Kaarsberg. Køb- og handelsmand. Født 6/7 1719 i Kbh. Død 16/7 1774 i Aarhus. Far: Anders (Andreas) Hansen Kaarsberg. Født 1681. Død 78 år gl. af alderdomssvaghed, ca. 1756 i Kbh. Mor: Elisabeth Lucasdatter von der Weyde. Død 21/4 1758 i Kihlendorf, Kbh.

— Peder Kaarsberg. Født omkring 1768. Død 1778. Begravet 14/5 1778 i Århus domkirke.

— Hans Thomasen. Født 1737. Døbt 20/10 1737 i Århus domsogn. Død på søen ..3 1764.

— Lauritz Thomasen Gieding. Født 1739. Døbt 23/10 1739 i Århus domsogn. Blev eligeret kort før det 60' år. Hans gård lå på Mejlgade (A. Thestrup). Var laugværge for søsteren Maren ved Peter Kaarsbergs skifte 1774-77. Havde 2 sønner og datteren Maren g.m. Jens Poulsen Hald (A. Thestrup).

Gift

— Jacob Lauridsen Gieding. Handelsmand. Død 1742. Begravet 2/11 1742 i Domkirkegården Århus.

Gift med Maren Jensdatter Wissing. Født 1718. Død 1760. Far: Jens Sørensen Wissing. Født ca. 1682. Mor: Margrete Poulsdatter. Født ca. 1693.

— Jens Jacobsen Gieding. Født 1740. Døbt 26/8 1740 i Århus.

— Apolone Jacobsdatter Gieding. Født 1741. Døbt 18/2 1741 i Århus.

— Cecilie Lauridsdatter Gieding. Født 1722. Død 26/12 1799.

Gift 15/6 1746 med Jens Nielsen Kjellerup. Købmand. Født ca. 1713. Død 1763.

— Jakob Kjellerup. Købmand. Justitsråd. Født 9/3 1760. Død 29/10 1831.

Gift 1:o 2/11 1785 med Elisabeth Berlin. Født 8/11 1764. Død 28/11 1785.

Gift 2:o 25/9 1787 med Rise Winde. Født 8/1 1766. Død 26/12 1800.

Slægtskrønikens kapitler

Direkte aner:			Afsluttet md/år
1 - Herredsfogden	*Anders Hansen Korsebjerg	ca. 1600-1665	04.02
2 - Langelænderne	*Bondeslægter	1600-1850	03.92
3 - Pellerne på Langeland	*Pelle-slægten	1606-1995	95
4 - Præsten	*Hans Andersen Korsebjerg	1628-1697	02.02
5 - Themand og Vintapper	*Andreas Hansen Kaarsberg	1681-1756	12.98
6 - Kobbersmedene	*Bodecker-klanen	1700-1850	12.94
7 - Købmand og Vinhandler	*Peter Andreasen Kaarsberg	1719-1774	07.03
8 - Selvejrbonden	*Hans Rasmussen	1740-1816	08.93
9 - Papirmagerne	*Widerström-slægten	ca. 1740-1840	12.96
10 - Brændevinsbrænderen	*Niels Larsen Høygaard	1746-1792	11.96
11 - Købmand og Klædehandler	+Hans Kaarsberg	1757-1826	
12 - Garveren	*Johan David Bodecker	1767-18.?	01.97
13 - Konditoren	*Louis Comestabile	1770-18.?	02.90
14 - Degnen	*Peter Magnus Hammer	1776-1822	01.94
15 - Sæbesyderen	Jacob Friederich Eszlinger	1783-1841	
16 - Den enlige moder	*Lovise Marie Hammer	1816-1894	10.94
17 - Hattemageren	+Adam Frantz Bodecker	1818-1884	
18 - Arkitekten	*Henrik Vilhelm Brinkopff	1823-1900	10.91
19 - Stationsforstanderen	Broder Wigelsen Kaarsberg	1824-1902	
20 - Sagføreren	Richard Wigelsen Kaarsberg	1889-1935	

Sidelinier:

21 - Den ærlige slave	*Anton Henrik Comestabile	1792-1853	09.02
22 - Filosoffen	Hans Brøchner	1820-1875	
23 - Etatsraadinden	Magdalene L.M. Kjellerup	1826-1912	

-
- * Afsluttet
+ Påbegyndt

Tavler:

Slægten Kaarsberg fra Korsebjerg i Ubberud sogn	12.99
Blandede rødder (Anetavle for Jørgen Kaarsberg)	01.01

Eunices slægt

Os Colonizadores - Ascendência de Joaquim Egydio de Cerqueira César	10.97
As raízes dos Cerqueira César - Descendência do mesmo	06.98
As raízes dos Pereira de Castro	11.97

Juli 2003